

Podor v južni steni Punta Thurwieser (Italija) 18. septembra 2004

Rockfall in the southern wall of Punta Thurwieser (Italy) on September 18, 2004

Janez ROZMAN¹, Andrej ROŽIČ², Alojz BUDKOVIČ³ & Tomaž BUDKOVIČ⁴

¹ Gabrška ulica 3, 4264 Bohinjska Bistrica, Slovenija

² Brod 12 A, 4264 Bohinjska Bistrica, Slovenija

³ Mencingerjeva 16, 4264 Bohinjska Bistrica, Slovenija

⁴ Geološki zavod Slovenije, Dimičeva 14, 1000 Ljubljana, Slovenija; tomaz.budkovic@geo-zs.si

Ključne besede: Punta Thurwieser, Italija, kamninski podor
Key words: Punta Thurwieser, Italy, rockfall

Povzetek

V članku so predstavljene fotografije in kratek opis velikega podora v južni steni Punte Thurwieser - kota 3657 m - v Ortlerjevi skupini, ki so ga opazovali bohinjski planinci 18. septembra 2004. Gre za redke dokumentarne posnetke geološkega dogodka, kakršni oblikujejo sedanjo podobo Alp.

Abstract

Photos and short description of a large rockfall in the south rock wall of Punta Thurwieser - 3657 m - in the Ortler group are presented. They belong to the very rare authentic documents of geological events reshaping the current topography of the Alps.

UVOD

Skupina alpinistov iz Bohinja se je septembra 2004 mudila v skupini Ortlerja v severni Italiji. 18. septembra, ob 13. uri 43 minut so z vrha Monte Cevedale prisostvovali zelo redkemu naravnemu dogodku – velikega podora v južni steni vrha Punta Thurwieser, ki se je niže prelevil v podorni tok. Ob jasnem vremenu in zelo dobri vidljivosti so fotografirali celoten potek podora. Ker gre za geološki dogodek, kakršni oblikujejo podobo Alp, smo se odločili te posnetke, ki predstavljajo izredno redkost, objaviti v Geologiji.

Masiv Punta Thurwieser sestavlja zgornjetriasni dolomit. Po ustni informaciji prof. dr. Giovannija Croste Tomažu Budkoviču, naj bi se podrlo med 1,4 do 4,5 milijonov kubičnih metrov kamninskega materiala.

OPIS DOGODKA

Dogodek so opazovali Bohinjci: Drago Dobravec, Andrej Rožič, Janez Rozman, Tone Šest in Lojze Budkovič. Poleg njih so bili prisotni še trije Luksemburžani.

Lojze Budkovič je dogodek opisal s sledečimi besedami: *V prečudovitem sobotnem jutru, 18.9.2004 smo se spuščali s sedla Cevedale proti Königsspitze. Mogočna soseda Ortlerja je bila že dolga desetletja moja neuresničena želja. Ožarjena z jutranjim soncem je ponosno razkazovala svoje strme stene. Za pristop smo si izbrali najlažjo smer iz sedla Königsjoch.*

Po prečenju širokih melišč nestabilnega grušča smo le prišli do ledenika. Dohiteli smo dva Tiroльца s podobnimi načrti. Zaradi varnosti smo se navezali. Sneg je bil sprva pomrznjen, vendar so ga močni sončni žarki pričeli mehčati. Prijetna toplota je »oživila« tudi vstopni ozebnik na sedlo. S stene in strmega ledišča se je pričelo valiti zapadno kamenje. V takih razmerah je bilo tveganje nesmiselno. Težko se je bilo odpovedati vrhu. Za tolažbo smo prečili ledenik in se udobno namestili v razpadajoče ostanke stavb italijanskih položajev iz prve svetovne vojne. Po okrepčilu smo se vračali proti sedlu Cevedale. Pri koči Casatti smo malo počivali in se oddežjali, kajti sonce je neusmiljeno pripelalo.

Vstopili smo v dobro uhojeno gaz proti vrhu Cevedaleja. Dan je bil resnično božanski. Z višino se je širilo obzorje. Uživali smo v pogledih na znane in neznane gore. Okoli

13.30 smo stopili na vrh, kjer je bila še skupina treh Luksemburžanov. Vrh je razširil pogled še na Dolomite. V daljavi so se skrivali snežaki Bernskih Alp. Ozračje je bilo mirno in prijetno toplo, le v predelu Ortlerja smo občasno slišali padajoče kamenje. Z daljnogledom smo v predelu stene Punta Thurwieser opazili valeče bloke in »čuden« plavkast dim. Sprva prekinjajoče bobnenje je postalo stalno. Okoli 13:43 pa smo bili priče presenetljivemu dogodku. Ogromen skalni steber se je ob zamolklem bobnenju pričel podirati. Velikanski balvani so se kot za šalo drobili v črn oblak, ki se je valil v dolino. Dogodek smo opazovali z začudenjem. Še sreča, da sta ga Janez in Andrej opazovala tudi skozi objektiv. Steber se je podrl v slabih 10 sekundah. Oblak dima, ki je spremljal podor se je z veliko hitrostjo gibal proti dolini. Spominjal me je na bruha-joči vulkan.

Po kakih 10 minutah se je podor pričel umirjati. Ko se je meglica zdrobljene kamnine nekoliko raztegnila, je v steni zeval ogromen odlom z jasno vidno odlomno ploskvijo. Občasno so padali še posamezni kosi kamnine. Sprva črn in sivkast oblak je izgineval v rumenkasto meglico. Šibek južni veter jo je preko grebena potegnil nad Sulden. Meglica je bila na višini okoli 3500 m in se je raztegnila na nekaj kvadratnih kilometrov. Ob povratku smo na tej višini zaznali vonj po zdrobljeni kamnini, v nosu pa smo začutili prah. V dolgih letih potikanja po gorah še nismo videli tako veličastnega in presene-tljivega prizora.

Sl. 1. Ura 13:41:52 Ob nastali razpoki se je podorni blok ločil od ostalega masiva Punta Thurwieser. Ob premikih so nastali oblaki modrikasto sivega prahu (foto: Janez Rozman).

Fig. 1. Time 13:41:52 A block of rock was detached from the surrounding massif of Punta Thurwieser along a fissure. Because of rock mass movement the clouds of blue grey dust were raised (photo by: Janez Rozman).

Sl. 2. Ura 13:42:23 Razpoka v vrhnjem delu stebra se širi, hkrati pa se na sredini in ob vznožju podornega bloka pojavljajo večji oblaki prahu (foto: Janez Rozman).

Fig. 2. Time 13:42:23 Widening of the fissure in the upper part of the pillar, in the middle and at the bottom of the detached block greater clouds of dust appeared (photo by: Janez Rozman).

1

2

Sl. 3. *Ura 13:42:33* Hkrati z odpiranjem razpoke v vrhnjem delu podornega bloka je v spodnjem prihajalo do rušenja gnot (foto: Janez Rozman).

Fig. 3. *Time 13:42:33* Along with the fissure opening in the upper part, rock masses in the lower part were collapsing (photo by: Janez Rozman).

Sl. 4. *Ura 13:42:56* Sesedanje stebra (foto: Janez Rozman).
Fig. 4. *Time 13:42:56* Collapse of rock pillar (photo by: Janez Rozman).

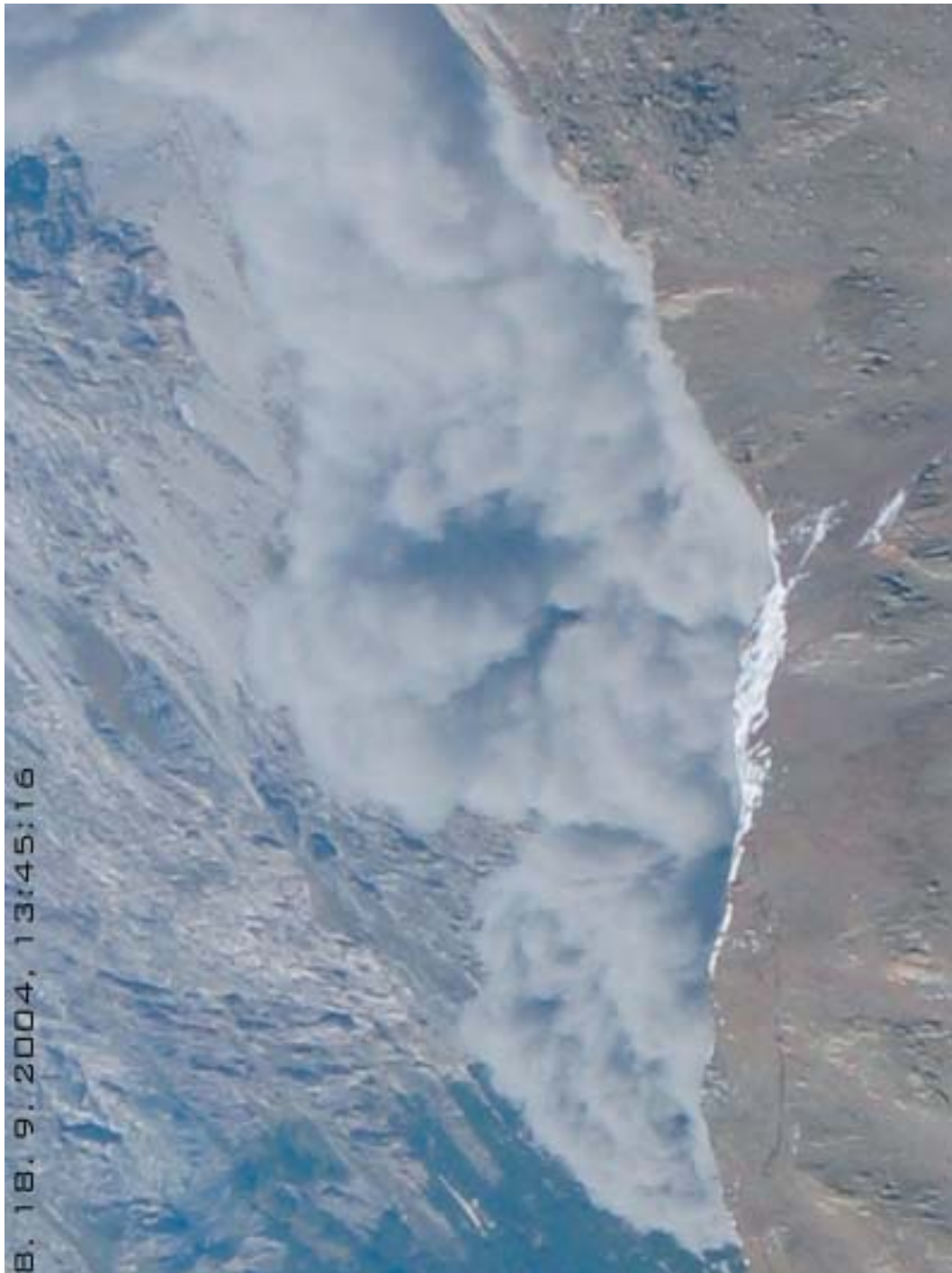
Sl. 5. *Ura 13:43:09* Trenutek zdrsa podorne mase v dolino (foto: Janez Rozman).

Fig. 5. *Time 13:43:09* The moment rock mass slid to the valley (photo by: Janez Rozman).

Sl. 6. Ura 13:44:23 Gibanje podorne gmote v dolino je spremljal temno siv oblak prahu (foto: Janez Rozman).

Fig. 6. Time 13:44:23 Rock mass movement to the valley was accompanied by the dark grey dust cloud (photo by: Janez Rozman).

Sl. 7. Ura 13:45:16 Za temno sivim oblakom se je dvigal oblak nekoliko svetlejše barve. Pri podoru sproščena toplotna energija je verjetno uparila del snega in ledu (foto: Janez Rozman).

Fig. 7. Time 13:45:16 Behind the dark grey cloud a cloud of brighter colour appeared. Heat, generated by the rock fall, probably transformed part of snow and ice into water vapour (photo by: Janez Rozman).

Sl. 8. *Ura 13:46:07* Temno siv in za njim svetlejši oblak prahu (foto: Janez Rozman).
Fig. 8. *Time 13:46:07* Dark grey cloud and brighter one behind it (photo by: Janez Rozman).

Sl. 9. Prizorišče neposredno po dogodku. Na mestu stebra se je pojavila nekaj sto metrov visoka strma stena. Skrajno levo je oblak temno sivega, v sredini pa svetlejšega prahu. Svetlejša barva oblaka v sredini je verjetno posledica vodne pare (foto: Andrej Rožič).

Fig. 9. Panoramic view immediately after the event. In place of former rock pillar some hundred meters high rock wall appeared. At extreme left a cloud of dark grey and - in the middle - of light grey dust appeared. The latter is probably rich with water vapour (photo by: Andrej Rožič).

Sl. 10. *Ura 13:54:47* Kmalu po dogodku se je celotna dolina zavila v oblaku prahu in vodne pare (foto: Janez Rozman).

Fig. 10. *Time 13:54:47* Soon after the event the whole valley was covered in a cloud of dust and water vapour (photo by: Janez Rozman).

Sl. 11. Po določenem času je veter prah iznad podora zanesel proti severu nad Ortler
(foto: Andrej Rožič).

Fig. 11. After some time the dust was blown northwards over Ortler (photo by: Andrej Rožič).